

A MAGYARSÁG KÉRDÉSEI NEVELÉSÜNK BEN

A világháború óta minden európai állam nevelési rendszerében szembevetőd az a törekvés, hogy egységes világnézetet, élet-szemléletet igyekszik kialakítani. Ez természetes is. Az államrendszerek világnézetekkel állanak kapcsolatban és a jó állampolgárra ma már nem csupán a törvénytisztelet, a pontos kötelességteljesítés feladata hárul, hanem egyúttal egy meghatározott nemzeti, vagy társadalmi meggyőződés vallása és vállalása is. A különböző országokban működő ifjúsági alakulatok az ifjúság minden rétegét magukba foglalják és egységes nevelést végeznek, nyilván azért, hogy egységes szellemű, fölfogású ifjúságot bocsásson ki az életbe. Az állami nevelési törvények keretében, azokkal együtt haladva, természetes a maga nemzeti kultúrájához ragaszkodói kisebbségi népek is az a törekvése, hogy iskoláiban egységes szellemű, a maga nemzeti jellegének megfelelő nevelést alakítson ki.

De nem csupán a mai államrendszerek kívánják a határozott, egységes életszemléletű ifjúság kialakítását, hanem az újabb pedagógiai törekvésekben is sokszor hasonló szellem nyilatkozik meg. A XX. század pedagógiája teljesen szakított a mult század racionalizmusán nyugvó egyoldalú értelmi neveléssel és ehelyett, mint azt az újabb tantervi utasításokban is állandóan olvashatjuk, személyiségek formálására törekszik. Az élet így behatolt az iskolákba a maga tarka gazdagságában, a fiatal lélek és élet különböző tényeinek közvetlen, élményszerű megismerésével fejlődik. Ha a nevelő az iskolában a jövő társadalmát akarja látni, akkor természetes az, hogy az élet legfontosabb kérdéseivel meg kell ismertetnie az ifjúságot, azt elő kell készítenie az élet küzdelmeire. A nevelésnek mindig alkalmazkodnia kell az élet változásaihoz, pedig az élet eszméi állandóan frissen áramlanak az iskolába, a nevelés hatása is messzire túl áradhat az iskola falain kívül. Az így nevelt ifjúság nem csupán gondosan elraktározott tananyagot visz ki magával az életbe, hanem látni, gondolkodni tudást, hogy tájékozódni tudjon számára új körülmények között is.

Ezeknek a nevelési törekvéseknek fontosságát akkor látjuk meg igazán, ha végigtekintünk a mai magyar középosztály műveltségén és életfelfogásán. A régi gimnáziumokból kikerült magyar középosztálynak a műveltsége magasabb nemzeti szempontból nézve hiányos, bizonytalan és szellemében nem elég határo-

zottan magyar. Nem ismer egy olyan magyar értékrendszert, amelyhez ítéleteit, társadalmi, politikai felfogását igazíthatná. Nem ismeri nemzetünk nagyjait, törekvéseiknek irányvonalát, és így a folytonosan visszatérő magyar sors-kérdések lényegét. Olvasmányai a napi divatnak vannak alávetve, legnagyobb részben a külföldi tömegirodalomból kerülnek ki. Az iskolai tanítás legtöbbször megutáltatta vele a „középiskolai olvasmányokat”, nemzeti klaszszikusainkat, és hogyha ma ismét felszínre hozzuk őket, csodálkozva veszi észre eleven szépségüket. A magyar zene, művészet, népművészet kérdéseiben természetesen még sokkal tájékozatlanabb. Ez volt a magyarázata az Ady körül folyó ádáz küzdelemnek, ez annak, hogy Bartók és Kodály alkotásaitól, az igazi magyar népdaltól sok „zeneértő” még ma is elborzadva menekül az érzelgős, tingli-tángli dalocskákhoz. És végül annak a megdöbbentő jelenségnek, hogy értelmiségünk jelentős rétege a mai időkben olyan könnyedén himbálódzik az ellentétes világnézetek végletei között.

A magyar középosztály iskolai tanulmányai folyamán nem kapott magyar látást, magyar műveltséget. A mély rétegeiben józan, világosan gondolkozó magyarság így lett értelmiségében álomlátó, ködevő, érzelmi végletek között hánykolódó és így haladt vakon, semmit sem sejtve tragikus nemzeti bukása felé. A világháború után lassan kezd megváltozni a magyar látásmód, egyre több jele van annak, hogy a magyar élet, a magyar társadalmi, politikai, művelődési kérdések őszinte feltárásával kapcsolatban a szilárdabb magyar építés is kialakulhat.

Az erdélyi hitvallásos középiskolának egyik nagy feladata az, hogy értelmiségünk egységes magyar gondolkozását kialakítsa, öntudatosítsa benne a magyar művelődési értékeket, hogy a falai közül a maga feladataira felkészült, a kérdéseit tisztán látó nemzedék kerüljön ki. Ez az ifjúság majd az erdélyi magyar művelődés magjává válhat, tisztán kialakult eszményei kitartó fáradozással fölfrissíthetik, megmozgathatják az egész magyar középosztályt, vezető rétegünk gondolkozását, irányító munkáját és egyre szélesebb hullámokban terjeszthetik a magyar művelődést alsó néprétegeinkben is. De az állam építő munkájában is nagyobb érték egy öntudatos, a maga útján biztosan haladó, szilárd értelmiség, mint egy olyan, amely minden külső fuvallatra elhajlik, meginog és megbízhatatlanná, tétlenül várakozóvá válik.

A magyar művelődési kérdések megismertetését rendszeresen kizárólag az irodalomtól várjuk és ezért csakis a magyar nyelv és irodalom tanítása közben foglalkozunk művelődésünk örökhagyóival és törekvéseikkel. A magyar gondolkozásnak, a magyar művelődésnek azonban alapvető alkotó eleme a nép hagyományvilága, a népi műveltség, amely ma egyre nagyobb helyet kap egész nevelésünkben. Természetes e szerint, hogy a magyarság kérdéseinek megismertetéséhez sem elégséges egyetlen tantárgy, hanem nevelésünk egész menetének erre kell irányulnia.

A magyar művelődés fejlődésének, ma is nyugtalanító kérdéseinek megismeréséhez első sorban ismerni kell a földet, amelyen

a magyarság él. A föld megismerése közel visz a nép sokféle szerteágazó életéhez, feltárja az életfeltételek szétválasztó, vagy összekapcsoló hatását, és így megismerteti a népek életének egymásra utaltságával is. A föld megismerése öntudatosá teszi a táj- és hazaszereztetést, a föld, a természet kincseinek meglátása gazdagítja az ifjú látókörét, irányítja életpályáját.

Földünk megismertetését első sorban a földrajz és segédtudományai szolgálják, az eleven közvetlen élményt az eddig is mindenütt felhasznált képek, a kirándulások segítik elő. A tájak szépségeinek igazi megszerettetését ezen kívül irodalmi olvasmányok segítségével kell végeznünk. Újabban gyakran hallunk a rádióban is ilyen természetű előadásokat; újságjaink, folyóirataink időnként magyar tájakat világítanak meg nagy íróink írásaival. Költemények, költői leírások jobban megelevenítik egy táj képét, mint földrajzi ismertetések, ezeket a tanításban nagyobb rendszerességgel használhatnók fel. A szikes vidék jellemzésére egyszerű példa a Toldi első éneke; az Alföld pusztaságait, a Tisza mentének mocsaras vidékét ma is Petőfi költeményei alapján látjuk, Áprily, Reményik, Tompa a Maros mentére, az erdélyi havasok közé, Nyíró, Tamási a Székelyföldre, a Hargita fenyveseibe visznek. Az erdélyi írók olvastatása már az alsó fokon fontos, így ismerik meg igazán a gyermekek az erdélyi táj szépségeinek gazdagságát és a földrajzi viszonyok által kialakított életet.

A természetrajz tanítása teljesebbé teszi földrajzi ismereteinket. Hazánk növény-, állat- és ásványvilágából kiindulva ismerhetjük meg a növény-, állat- és ásványvilág változatosságát, életének törvényszerűségeit. Érdemes volna középiskoláink múzeumaiban egy-egy táji egység növény- vagy állatvilágának gyűjteményét összeállítani és azt a tanítás közben felhasználni.

A földrajzi, természetrajzi és ezzel kapcsolatos gazdasági körülmények alakítják a nép életét. A gazdasági élet, a hagyományos gazdálkodási módok megismertetése különösen a tanítóképzőkben rendkívül fontos feladatnak látszik. A magyar életet ma leginkább a nép társadalmi és gazdasági helyzetének elrendezése és a népi műveltség kérdése feszíti: a föld életével együttesen ezért tanítványainknak természetesen a nép életével is meg kell ismerkedniük. Hogy ebben a kérdésben felnőtt ifjúságunk egységes, egészséges életszemléletet tudjon magának kialakítani, az I. osztályban megkezdett lassú, fokozatos munkára van szükség. A régi iskola a falusi gyermeket teljesen kiszakította a maga környezetéből és műveltségi hagyományából. A falusi gyermeknek otthon kellett hagynia a maga egész világát, mert parasztnak lenni szégyen volt a városi, úri társadalomban. Ez a titkos szégyenkezés akkor szűnik meg egészen, ha őszinte, tiszta szeretettel fogadjuk magunk közé a falusi gyermeket és alkalmazkodunk beszédéhez, gondolkodásmódjához. Bizalmat kell keltenünk a népben, a falusi gyermekben, akkor majd értéknek tartja a maga kincseit és ragaszkodik hozzájuk. Ha a lenézés

teljesen megszűnik a városi rétegben, akkor a nép bizalmatlansága is fölenged és a társadalmi átalakulás majd más formát vesz föl. Ezért városi tanítványainknak is meg kell ismerniök a nép életét, meg kell látniok értékeit és hiányosságait, hogy majd megfelelő társadalmi ismeretekkel fölfegyverkezve, tudjanak a népért dolgozni is. A néprajz szeretete könnyen meggyökerezik tanítványaink lelkében, ha olvasmányaikkal, kirándulásaikkal kapcsolatban rendszeresen a nép élete felé fordítjuk figyelmüket. A kisebb tanulónak rendszerint élénk hajlamuk van a gyűjtögetésre, ezzel rászoknak arra, hogy a tanár, az intézet muakatársai legyenek és törekvéseit később is támogassák. A felsőbb osztályokban a pontos megfigyelésre szoktatjuk az ifjúságot, meghatározott kérdések felé irányítjuk a gyűjtését, úgy a tárgyi vagy szellemi néprajz terén már hasznos munkát végezhet. Egy-egy tanár buzgó nevelése az évek során a néprajzi munkások csapatát bocsáthatja ki egy-egy iskolából, ezek egymással állandó kapcsolatban, munkaközösségben, egymást kiegészítve dolgozhatnak.

A néprajzi kutatás, a nép életének vizsgálata megmutatja a népek életének, művelődésének összefüggéseit. Aki Erdélyben nyitott szemmel jár, mindjárt észreveszi az erdélyi magyar, román és szász nép kapcsolatait, kölcsönhatásait. A népi élet ismerete a nemzeti elfogultságok csökkentéséhez, a szomszédos népek megbecsüléséhez vezethet.

A magyar népi élet mélységeit, jellemző magyar vonásait, társadalmi problémáit irodalmunk tárta fel a maga egészében. Ha irodalmunk olvasásához megadjuk a szükséges történelmi, társadalmi szempontokat, akkor ifjúságunk hamar meglátja a magyar élet szükséges változásait, feszítő kérdéseit, és az Eötvös, Petőfi, Arany népszemléletéből a felső osztályokban zavartalanul juthat el Móricz, Szabó Dezső és az új népi írók szemléletéhez. Végül az egész magyar életet, a művelődés fejlődését is áttekintheti. Ha ifjúságunk meglátta a népi hagyománykincs, a népi életforma értékeit és hibáit, ha magyar gondolkodás-formája az iskolában szervesen tovább fejlődhetett, akkor abba zavartalanul beépíthetjük az európai kultúra korszerű tartalmát.

Irodalomtanításunk ma már nem elégszik meg a mult század pozitívista felfogásának életrajzi és irodalmi adatgyűjtésével, annak pontos elraktározásával: irodalmi élményt akar adni az ifjúságnak, hogy így formálja ízlés- és gondolatvilágát. A mi szempontunkból nem elégíthet ki a művek tisztán esztétikai értékelése, az irodalmi stílusok, szellemi áramlatok változásának megtanítása sem, habár mindegyre szükség van. Az irodalmat be kell ágyaznunk az egész magyar élet folyásába, így érthetjük meg egyes íróknak, alkotásoknak a jelentőségét és így tesszük irodalmunkat eleven ható erővé. Segítségünkre lehet ebben a ma annyira népszerű társadalmi szempont. Az irodalmi alkotást nem nézhetjük önmagában, elzártan, mert akkor légüres térben vizsgálónk. Társadalmi hatóerők alakítják az írók lelki világát és kikényszerítik az írói törekvéseket. Az irodalom tehát az élet egyik megnyilatkozása, a szellem tilta-

kozása a lehúzó anyagi erők ellen, egy új világgéért való harc Fazekas Ludas Matyija, Eötvös Falu jegyzője a kor társadalmi kérdéseinek összefüggéseiben kapja meg a kellő távlatot.

Maga a társadalomtudomány sokszor magyarázhat ugyan irodalmi jelenségeket, de hiányos megvilágítást ad. A magyar irodalmat a magyar művelődés kifejezőjének tartjuk és éppen ezért csak a föld, a nép, a történelem megismerésével értjük meg a maga teljes mivoltában. Az alsó osztályok olvasmányaiban ezekre a kérdésekre minél több időt kell szakítanunk. Már itt megismertethetjük művelődésünk nagy örökhagyóit. Életük, alkotásuk eszményé magasztosul az ifjúság előtt, követendő példát lát meg bennük.

Mindez nagyobb részt eddig is megtörtént; a Széchenyi, Deák, Körösi Csoma, Vörösmarty életét vagy jellemrajzát már az alsó osztályokban olvastattuk. A tanulók az olvasmányokból azonban legtöbbször csak ismereteket, értelmük gazdagodását nyerték. Pontos vagy felületes tartalmakban beszámoltak az olvasmányról és az ezzel el volt intézve. A gyermek pusztán csak az értelmi, sokszor a tényektől távol álló, elvont kifejezéshez szokott hozzá, érzelem- és képzelet-világa azonban a mesékből nem találta meg az utat az élet felé és így betokozódott.

A gyermeki lélek még közvetlen kapcsolatban áll a világgal, élményei frissek, elevenek, a szemlélet képei élnek bennük, nem válnak elvont fogalmakká. De ne feledjük, hogy a magyar ember is a szemlélődés és az érzések hullámai között hánykolódik. A magyar ember lát, összekapcsolja a dolgokat és így érti meg azok értelmét. Az elvont okoskodás idegen számára. Az elvont, hivatalos stílust a magyar népi gondolkodás nem érti, mert az német formákat követ. A magyar nyelv tanítása azonban sajnos még nem tudott elfordítani ettől a mesterkélt, németesen elvont kifejezés-módtól, sőt ellenkezőleg egész középosztályunknak azt tanította meg. Csak újabban kezdtük bevezetni az élményszerű olvasás és fogalmazás tanítását. A gyermeki lélekhez való alkalmazkodás átalakítja egész tanítási módszerünket és meglepő eredményeket hoz. A gyermekek előtt megelevenednek a mesék hősei, látják és lerajzolják János vitézt, a nagyerejű Toldi Miklóst és valósággal átéli egyes jeleneteit. A gyermek az elbeszélésnek cselekvő részese lesz. Mennyivel nagyobb öröm az számára, mintha egyszerűen össze kell foglalnia azt, amit olvasott! Igyjuthatunk később egy-egy kirándulás, egy szüret, egy vásári, utcai jelenet, egy gyermeki tréfa, kaland, majd pedig egy irodalmi esemény élményeken alapuló leírásához, megjelenítéséhez. Az élményeit természetesen kifejező gyermeket nem köti meg egy csomó gátlás, ezért közvetlenül, természetesen tud később gazdagabb élményeiről is beszélni. Az élményszerű tanításnak egyik nagy eredménye a szemléletes, egyszerű tisztán folyó magyar kifejezés-mód elsajátítása lesz. E stílusban nyelvünk ősi törvényeit ismerik fel tanítványaink és nem sajátítják el a tartalmi kivető színtelen nyelvét. A másik eredmény pedig az lesz, hogy költőink, íróink tanítványaink személyes életéhez fognak szólani, ér-

zéseitek, gondolataikat alakítják és örök utitársaik maradnak. Ezeket a serkentő, építő élményeket még a rendszeres irodalomtörténet tanítása előtt kell meggyökereztetnünk tanítványaink lelkében.

A felső osztályok irodalom-tanítása csak akkor lehet igazán eredményes, ha az I. osztálytól kezdve rendszeresen építünk az elemibea megkezdett munkára és tanítványaink élményeit fokozatosan gazdagítjuk. Így válik majd számukra élménnyé az egész magyar művelődés. Ezzel a módszerrel nevelhetjük rá tanítványainkat arra, hogy a magyar életből kiindulva ítéljék meg népi társadalmi kérdéseinket majd akkor is, amikor iskoláinkból már kikerültek.

A magyar művelődés kérdéseit, intő tanulságait a VI. VII. és VIII. osztályban tanított irodalomtörténet fogja összefoglalni minden vonatkozásában föltárni. Itt már szintétikus látásra kell törekednünk, meg kell mutatnunk egy egész kor lelkét, szellemi törekvéseit. A keresztyén középkor tárgyalása közben rá kell mutatnunk arra, hogy a keleti magyarság most kapcsolódott hozzá a keresztyén Európához és ettől fogva művelődése elválaszthatatlanul együtt halad az európai kultúrával. De az új lelki tartalom alatt meg kell látnunk az ősi, zordonan primitív magyar formát is. A reformációnak nemcsak valláserkölcsei és irodalmi hatása van, hatalmas társadalom-formáló erővel előtörnek a népi törekvések is, nyelvünk, irodalmunk szellemét keményebben nemzetivé formálják. Balassában élénk áll a hányatott életű, de még most is lovagi lelkületű magyar vitéz. Az ellenreformáció kora rendkívül érdekes sokszor ellentétesnek látszó kérdéseket hoz. Zrinyiben a magyar magára hagyatottság ébred öntudatra, Szenczi Molnár, Apáczai a nyugateurópai műveltséghez való fájdalmas ragaszkodást és a művelődés által való felemelkedni akarást hirdetik. A szabadság, a függetlenség eszméi a kuruc költészetben kelnek szárnyra. A pihenés kora a kitartó türelemnek, csöndes magába vonuló várakozásnak igen jellemző példája. A felújulás, a nyelvújítás törekvéseiben meg kell látnunk a magyar szellemi élet két örök végletét: azt, amely mohón kap a nyugati haladás példája felé és egyszerre mindent át akar formálni és azt, amely görcsösen ragaszkodik a multhoz és befelé fordulva akar lassan tovább építeni. Így jutunk el a XIX. és XX. század változatos irodalmi hagyatékához, eleven műveihez, Vörösmartyval együtt viaskodunk majd az élet és halál, a magyarság és Európa kérdéseivel, Petőfivel, Arannyal, újabb íróinkkal pedig végigküzdjük a szabadságért és a nép felemeléséért folytatott harcot.

Művelődésünk folyamatát őszintén, takargatás nélkül, kritikával kell szemlélnünk. Csak a kritikában megfürdetett értékeknek lehet igazán tartós építő hatása. Ezt a munkát természetesen nem csupán az irodalomban végezhetjük el, hanem éppen így meg kell vizsgálnunk művelődésünk többi örökhagyóit is. Így pl. végigkísérhetjük a magyar zene fejlődését, bemutathatjuk a nagy magyar képzőművészek alkotásait. Így alakíthatjuk majd ki az

egységes magyar értékelést, amely a középosztálytól átterjed a nemzet többi rétegére is.

Művelődésünket végigkísérve összetalálkozunk mindazokkal a problémákkal, melyek életünket ma is nyugtalanítják. Mert könnyű meglátnunk, hogy nemcsak művészi szempontból emel magához minden magyar művészi alkotás és az irodalmi érték nemcsak egy kor szellemi arcát adja, hanem egyuttal világnézeti és erkölcsi útmutatást is ad, kétségeink között megerősít.

Már a török hatalommal folyó harcok óta mindegyre felmerül irodalmunkban az a kérdés, hogy mi a magyar. A mai magyar szellemi életet is ez a kérdés nyugtalanítja leginkább, mert hiszen európai helyzetünket, szerepünket akarjuk megérteni. Milyen a mai magyarság helyzete, állapota, jelleme? És felel reá költészetünk és meglátjuk a kényelembe, tunyaságba, patópáloskodásba süppedt, önemésztő harcokban vergődő, civódó magyart. De meglátjuk a magyar nyugalmat, erőt, kitartást is.

Hol a magyarság helye? Kelethez tartozik-e vagy a nyugathoz? Mi a magyarság sorsa, rendeltetése? Mi a magyarság szerepe, hivatása? Mindezek a kérdések nem újak a magyar életben, évszázadok óta állandóan találkozunk velük szellemi életünkben. Ma, amikor értelmiségünk és sokszor szellemi irányítói is a keleti és a nyugati kulturához tartozás; a népi és az európai polgári kultúra között tétován ingadoznak: ezekhez a gondolatokhoz, művelődésünk tanulságaihoz vissza kell fordulnunk.

Művelődésünk fejlődését vizsgálva ezeket a kérdéseket is fel kell tárnunk tanítványainknak. Nem azért, hogy talán elhibáztott következtetésekkel végleges, lezárt tanulságot, mereven elhatárolt világnézetet adjunk, hanem, hogy megadjuk tanítványaink tájékozódásának az alapot, szempontokat, irányítópontokat nyujtsunk.

A nép, a föld és művelődésünk életét, az így felmerült kérdéseket nem ismertethetjük meg csupán egyes tantárgyak keretében. A szellemi tudományokkal foglalkozó tantárgyak tanításában összefogóva együtt kell haladnunk, de ezen kívül különösen a tanulók tevékenységének megindítására kell törekednünk. Az ifjúság lelki világának alakításában ma sokkal nagyobb szerepük lehet a munkaközösségeknek, mint régen az önképzőköröknek volt. A munkaközösségek tisztíthatják és érlelhetik meg igazán az előbb felvetett kérdéseket ifjúságunk lelkében.

Végül pedig ne feledjük el, hogy művelődésünk örökhagyóit, küzdelmeinknek eredményeit legközvetlenebbül intézeteink történetében és ezen át erdélyi multunkban találjuk meg. A kollégiumi alapítók, adományozók, tanárok és tanítványok sorában művelődésünk egész sereg érdekes és értékes alakjával találkozunk, ezek visznek igazán közel a mi életünk fejlődésének megértéséhez. Ezekről azonban többnyire csak ünnepélyes keretek között beszélünk, emléküket megmemerítjük, ahelyett, hogy gyakori találkozásokkal bevinnők az életünkbe. Múzeumainkban, könyvtárainkban, gyűjteményeinkben épen ezért össze kell gyűjtenünk és azután rend-

szereznünk kollégiumaink multjának emlékeit és irodalmát. Vezető szellemeink életére emlékeztető tárgyak, arcképek, kéziratok, könyvek közvetlen kapcsolatba hoznak nagyjainkkal és esetleg egész életünkön végig kísérő élményt alakítanak ki. Bethlen Gábor, Apáczai vagy Gyulai Pál alakját egy-egy regény vagy novella elevenebbé teheti számunkra, és különösen az ifjúság számára, mint sok tudományos könyv. Épen ezért össze kellene gyűjtenünk és egyuttal könnyen hozzáférhetővé tennünk pl. a Bethlen Gáborról, vagy Apáczairól, Körösi Csoma Sándorról, Mikó Imréről szóló irodalmat.

Ha a könyvtár, a múzeum állandóan az ifjúság rendelkezésére áll, valóban bele is szólhat az életbe, megfelelő irányítással formálhatja azt. Ismerje meg belőle a diák az intézet multját, a régi tanárok fáradhatatlan munkásságát és irodalmunkat. Az ifjúság maga is gazdagíthatja a gyűjteményeket, így azután személyes szálak fűzik hozzájuk, az intézet munkatársa lesz. A hála és boldog önérzet, szerető gondoskodás egyformán hozzáfűzi.

Magyar önismeretet, magyar gondolkozást, felelősségteljes, önálló látásmódot akarunk kifejleszteni tanítványainkban, de a multban legtöbbször idegen módszereket követtünk, idegen lélekformákba akartuk belekényszeríteni ifjúságunkat. A magyar nevelést a magyar lélek formáihoz kell alakítanunk, önmagunkból kiindulva kell kifejlesztenünk, ez lesz a jövő évtizedek legnagyobb magyar nevelői feladata. Mai törekvéseink sokszor talán még azért nem hoznak megfelelő eredményeket, mert nem használjuk fel eléggé a magyar lélek adottságait, nem alkalmazkodunk törvényeihez.

Vannak azonban már ma is olyan szempontok, amelyeket leszögezhetünk. Az első az hogy a gyermeki léleknek a valósággal való közvetlen kapcsolatát nem szabad megszakítanunk, az élet valóságának be kell áradnia az iskolába. A magyar lélek józan, realista hajlamú. A mult században elszakították a valóság meglátásától, ezért álmokban, álmodozásokban élte ki magát. Ma a közvetlen szemléletet, a cselekvést egyre nagyobb mértékben használja fel a nevelés, könnyen alkalmazkodhatunk ezért a szemléletből kiinduló cselekvés magyar törvényére, csak arra kell ügyelnünk, hogy a gyermek környezetének szemléletére kell tovább építenünk. A szemlélettel megismert valóság akkor nyer értéket a magyar ember számára, ha azt fel is tudja használni életének gyarapítására. Önmagában, elvontan nem ragadja meg sem a tudás, sem az igazság, sem a művészeti érték. A mi középiskoláinkban épen az a nagy feladat, hogy a különböző társadalmi környezetből kikerült ifjúság számára a saját életében átélt élményekből alakítsuk ki a valóság egyre gazdagabb képét, de vezessük rá egyszermind arra is, hogy az az ő életében válik értékké, építő erővé.

A magyar nép józan, higgadt gondolkozását, ellenálló erejét, szívósságát megtartva az érzelmi és akarati fellángolásokat aettek felé fordíthatjuk és ezáltal nem engedjük meg, hogy a benne levő pazar érzelmek és képzelőerő céltalanul eltékozzolódjék, Ne-

velésünk számára rendkívül fontos feladat a mély rétegekben gazdag magyar érzelem- és képzeletvilág harmonikus továbbfejlesztése. A mai életben legtöbbször az érzelemvilág eldugulását, keserű elfojtódását, közben-közben pedig terméketlen, duhaj kitöréseit láthatjuk. A későbbi meddő ellenzékieskedések csíráját már ifjúságunkban megtalálhatjuk, amikor tevékenységi és függetlenségi vágyai lenyesegetésére makacs engedetlenséggel, nyers kitörésekkel felel. A magyar nevelés meleg, tiszta érzelmű légkört, közvetlen, természetes érintkezési formákat kíván, ilyen légkörben lehet a fölgáskodó akaratokat feladatok vállalására, önálló tevékenységre nevelni. A magyar önérték egészséges felhasználása, a visszahúzó szemérem tapintatos kimélése levezetheti az olyan gyakori lázadó hajlamokat és munkára sarkalhat. Ehhez azonban a mainál több friss levegőre, önálló, a maga erejére támaszkodó gyakorlati tevékenységre van szüksége ifjúságunknak.

A magyar nevelést, mint az egész magyar életet, ma még sok megoldatlan kérdés feszíti. De a magyar műveltség minden fontos kérdésének feltétlenül be kell hatolnia nevelésünkbe, hogy ifjúságunkat egy gazdagabb élet felé vigyük. Nem folytathatjuk változatlanul, csupán a megszokott pontossággal és kitaposott módszerekkel a munkánkat, az élethez, a mi életünk törvényeihez nem lankadó frissességgel kell folyton újra alkalmazkodnunk. Röviden szólva azt a levegőt kell kialakítanunk, amelyben a magyar élet a leggazdagabban tud fejlődni. Olyan cél ez, mely állandó küzdelmet, kitartást, bátorságot kíván és egy új nemzedékben termi majd meg gyümölcseit.

VITA ZSIGMOND